

РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

МИНИСТЕРСТВО ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ

**Нацрт на Закон за прогласување на дел од Шар Планина за
национален парк**

Скопје, Септември 2020 година

I. ОЦЕНА НА СОСТОЈБИТЕ ВО ОБЛАСТА ШТО ТРЕБА СЕ УРЕДИ СО ЗАКОН И ПРИЧИНИ ЗА ДОНЕСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ

Согласно член 92 став (1) од Законот за заштита на природата ("Службен весник на РМ" бр. 67/04,14/06, 84/07, 35/10, 47/11, 148/11, 59/12, 13/13, 163/13, 41/14, 146/15,39/16 и 113/18),

категијата на заштитено подрачје - Национален парк се прогласува за заштитено подрачје со закон.

Земајќи ги предвид специфичните природни убавини, богатиот и ендемичен растителен и животински свет, геодиверзитетот, хидролошките карактеристики и пејзажните и пределните вредности, Шар Планина ги исполнува критериумите да биде прогласена за заштитено подрачје од II категорија - Национален парк.

За таа цел, Министерството за животна средина и просторно планирање (во понатамошниот текст: МЖСПП) во рамките на ГЕФ/УНЕП проектот: "Постигнување заштита на биодиверзитетот преку креирање и ефективно управување со заштитените подрачја и одржување на биодиверзитетот во планирање на користење на земјиштето" (STAR 5) обезбеди средства за изработка на студија за валоризација на Шар Планина.

Согласно законот во декември 2019 година од страна на Институтот за екологија и технологија при Тетовскиот државен универзитет и Институтот за биологија при Природно-математичкиот факултет на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“, Скопје изработена е нацрт Студија за валоризација на Шар Планина.

МЖСПП по добивањето на дополнетата Студија за валоризација заедно со Иницијативата за прогласување во април 2020 година, до Владата на Република Северна Македонија достави Информација за потребата од прогласување на дел од Шар Планина за заштитено подрачје во категоријата Национален парк заедно со предлог-Одлука за прифатливоста на предлогот за прогласување на дел од Шар Планина за заштитено подрачје во категорија II – национален парк.

Владата на Република Северна Македонија на Четириесет и деветтата седница, одржана на 5 мај 2020 година ја донесе Одлуката за прифатливоста на предлогот за прогласување на дел од Шар Планина за заштитено подрачје во категорија II - Национален парк (бр.44-3707/1) и го задолжи МЖСПП да го изготви конечниот акт за прогласување на дел од Шар Планина за заштитено подрачје во категоријата II - Национален парк.

II. ЦЕЛИ, НАЧЕЛА И ОСНОВНИ РЕШЕНИЈА

Основна цел на ова законско решение е прогласување на дел од Шар Планина за заштитено подрачје од втора категорија - Национален парк, заради обезбедување на заштита на исклучителните природни убавини и вредности, разновидноста и богатството на биодиверзитетот, геодиверзитетот, хидролошките карактеристики, пејзажните, пределните и други вредности, како добра од јавен интерес.

Согласно основните начела за заштита на природата (начело на висок степен на заштита, начело на интегрираност, начело на одржлив развој, начело на претпазливост, начело на превенција, начелото корисникот плаќа, начелото за учество на јавноста и начелото за соработка) Законот ги поставува следните конкретни цели:

- зачувување на автентичната состојба на природата преку заштита на природните вредности,
- создавање поповолни услови за одржување, развој и унапредување на природните вредности,
- спречување на дејствија со кои посредно или непосредно може да се промени состојбата на природните вредности,
- одржување и управување на националниот парк, со цел заштита на природата преку заштита на биолошката и пределската разновидност и природното наследство и
- регулирање на односот на човекот кон природата, заради зачувување на автентичната состојба на националниот парк.

Со решението кое се нуди со овој закон ќе се постави основата за зачувување, унапредување и одржливо користење на природните богатства за научно истражувачка, културна, воспитно-образовна, туристичко-рекреативна и друга намена.

III. ОЦЕНА НА ФИНАНСИСКИТЕ ПОСЛЕДИЦИ ОД ПРЕДЛОГ-ЗАКОНОТ ВРЗ БУЏЕТОТ И ДРУГИТЕ ЈАВНИ ФИНАНСИСКИ СРЕДСТВА

Законот, чие донесување се предлага, повлекува обврска за обезбедување средства за негово спроведување од буџетот на Република Северна Македонија.

IV. ПРОЦЕНА НА ФИНАНСИСКИТЕ СРЕДСТВА ПОТРЕБНИ ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ, НАЧИН НА НИВНО ОБЕЗБЕДУВАЊЕ, ПОДАТОЦИ КОИ ПОКАЖУВААТ ДАЛИ СПРОВЕДУВАЊЕТО НА ЗАКОНОТ ПОВЛЕКУВА МАТЕРИЈАЛНИ ОБВРСКИ ЗА ОДДЕЛНИ СУБЈЕКТИ

Согласно член 135 став (2) од Законот за заштита на природата, управувањето, надзорот и заштитата на националните паркови го вршат јавни установи.

Согласно член 136 став (1) од истиот закон, заради вршење на работите на управување и заштита на националниот парк, Владата основа јавна установа – Национален парк.

Тргувајќи од оваа законска обврска, Владата на Република Северна Македонија ќе ја основа Јавната Установа Национален Парк - Шар Планина и ќе треба да обезбеди финансирање на јавната установа Национален парк - Шар Планина од буџетот на државата, за да се овозможи операционализација на јавната установа во делот на обезбедување стручен персонал, опрема, возила, објект за сместување и други потребни средства за извршување на обврските кои произлегуваат од овој предлог закон.

Нацрт на Закон за прогласување на дел од Шар Планина за национален парк

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1

- (1) Заради заштита на исклучителните природни убавини и вредности, разновидноста и богатството на биодиверзитетот, геодиверзитетот, хидролошките карактеристики, пејзажните, пределните и други вредности, како добра од јавен интерес, дел од подрачјето на Шар Планина се прогласува за заштитено подрачје од втора категорија - национален парк.
- (2) За сите прашања кои се однесуваат на заштитата, унапредувањето, управувањето, финансирањето и одржливото користење на националниот парк кои не се уредени со овој закон, ќе се применуваат одредбите од Законот за заштита на природата и Законот за животната средина.

Член 2

Со прогласувањето на дел од Шар Планина за заштитено подрачје во категоријата национален парк, истото се стекнува со статус на природно наследство.

Член 3

Називот на заштитеното подрачје е „Национален парк Шар Планина“.

Член 4

Со прогласувањето на Националниот парк Шар Планина се овозможува:

- зачувување на автентичната состојба на природата преку заштита на природните и други вредности;
- спречување на дејствија што можат непосредно или посредно да предизвикаат нарушување на природната рамнотежа на екосистемите или промени на основните карактеристики и обележја на националниот парк Шар Планина;
- создавање на поволни услови за заштита, зачувување и унапредување на биолошката и пределската разновидност и
- одржливо користење на природните ресурси на начин на кој не се загрозува опстанокот на видовите и нивната природна рамнотежа, а се обезбедува нивната научно-истражувачка, културна, воспитно-образовна, туристичко-рекреативна и друга намена.

II. ГРАНИЦИ НА РАСПРОСТРАНУВАЊЕ

Член 5

(1) Границата на националниот парк Шар Планина на југозападниот дел, започнува од врвот Мала Планина ја следи границата на националниот парк Маврово во северозападен правец, а потоа на западниот, северозападниот, северниот и североисточниот дел ги следи националните граници, сè до локацијата североисточно од врвот Богљац, каде непостојан поток ја минува државната граница, во близина на селата Кодраљи и Глобочица, во Косово. Оттука, се до селото Џепчиште, границата има генерален југозападен правец, прво минувајќи низ суводолицата северно од врвот Богљац, се симнува до потокот Прои и Шпатит, го сече и по сртот се качува на 1000 метри н.в. Потоа ја следи изохипсата, сè до шумскиот пат, над котата Попов Дуо, се до Калуѓер, над Рогачево. Потоа се искачува на 1000 метри н.в. и ја следи изохипсата сè до шумскиот пат западно од Рогачево, по кој се искачува до 1100 метри н.в., а потоа по суводолицата се спушта до над Старо Село, на 920 метри н.в.. Оттаму продолжува по шумски пат и пред локалитетот Церје се спушта по гребенот кон село Вратница, на 740 метри н.в.. Границата оди над селото, минува непосредно над црквата Света Петка и потоа повторно оди над селото, на височина од 760 до 770 метри н.в.. На истата височина, границата го заобиколува и селото Беловиште од североисточната страна, а на западната границата се спушта до главниот пат и го следи сè до 650 метри н.в., па кај селото Одри, повторно се издига над селото, на место и до 750 метри н.в.. На западната страна на Одри, границата се спушта до главниот пат и го следи сè до 600 метри н.в., а потоа ја следи изохипсата сè до река Габровица, по која се качува на 650 метри н.в., кратко ја следи изохипсата, потоа се спушта до селото Доброште и ги следи неговите горни граници, по изохипсата од 600 метри н.в. По истата изохипса, границата минува над селата Глоги, Теарце и Слатино, сè до селото Лешок, каде границата се крева на 650 метри н.в. и минува над манастирот Св. Атанасија и Стари Манастир. Тука границата ја минува Лешочка Река и се симнува по суводолица западно од Лешок до 550 метри н.в., по што ја следи оваа изохипса над село Непроштено, по кое се симнува на 500 метри н.в. и ја следи оваа изохипса меѓу Једоарце и Џепчиште. Потоа границата оди над Џепчиште и Порој, ја минува реката Брза Вода и се искачува паралелно со неа 150 метри западно во северен правец. На еден километар јужно од Гермо, границата ја минува реката Брза Вода кон североисток и се искачува до 1200 метри н.в. по суводолица, кај локалитетот Шулон. Потоа по пешачка патека се качува до 1300 метри н.в. следејќи го гребенот, потоа оди по изохипсата во западен правец, се до реката Брза Вода. Потоа меѓу локалитетите Круша и Суњаре, границата се искачува по суводолица до 1550 метри н.в., ја следи изохипсата, по гребенот почнува да се искачува кај локалитетот Орлица, се до кота 1722 кај локалитетот Планиница. Оттука, по суводолица, потоа по непостојан поток, границата се спушта се до патот над село Селце, го обиколува селото се до реката Пена, која ја следи на 200 метри источно, се до 700 метри н.в., по суводолица се спушта кон Пена, ја минува на 610 метри н.в., по гребен се качува на 700 метри од западната страна на реката, оди над Шипково Теќе, ја следи изохипсата од 850 метри до Шипковица, по непостојан поток кај Шипковица се крева до 900 метри н.в., ја следи изохипсата околу Шипковица, сè до поток северно од Шипковица, по кој се крева на 1400 метри н.в. Ја следи изохипсата на југ се до патот кон Попова Шапка, потоа го следи патот сè до локалитетот Голгота, каде од 1630 метри н.в., по гребен се симнува во јужен правец до поток, кој го следи до влив на непостојан поток, југозападно од село Лисец. Потоа го следи непостојаниот поток, во западен правец, сè до локалитетот

Кангара, на 1550 метри н.в., од каде почнува да се спушта по гребенот, минува западно од Горно Палчиште, се до Палчишка Река, која кратко ја следи низводно, па потоа следи нејзина притока – непостојан поток се до шумски пат меѓу локалитетите Уица и Глог. Потоа границата го следи шумскиот пат во западен правец, над селата Јеловјане, Урвич и Ново Село, се до Велика Река, по која се спушта во јужен правец и продолжува да се спушта по вливот на Боговињска Река, сè до 700 метри н.в., под селото Селце-Кеч, по кое следи притока - непостојан поток во југозападен правец. Потоа, по гребен се искачува до шумски пат на 1330 метри н.в., го следи минувајќи под котата Камени Чанак, над Градечко Езеро, минува меѓу локалитетите Горни и Донји Забељ, над село Ломница, сè до локалитетот Трла, каде 1320 метри н.в., почнува да се спушта во јужен правец до 1000 m, по гребен, па ја следи изохипсата до кота 1003 метри н.в., потоа по друг гребен се спушта до вливот на река Матене во Мазрача. Ја минува Мазрача, по притока – непостојан поток се качува до 900 метри н.в., по суводолица се качува во југозападен правец сè до шумски пат на локалитет Црн Камен, на 1350 метри н.в. Потоа границата го следи патот во југоисточен правец, сè до над село Пожаране, продолжува по спореден пат до локалитет Долни Прошловец и го следи југозападниот правец, по гребен, сè до шумски пат кај локалитетот Врпчишка Шума, на 1290 метри н.в., го следи шумскиот пат во јужен правец, сè до над Долно Јеловце. Потоа границата се спушта по гребен во југоисточен правец, од 1290 до 1050 метри н.в., заобиколувајќи го селото од западна страна, потоа и од јужна страна, кога границата продолжува да се спушта во источен правец, по гребен, по непостојан поток, во правец над селото Лешница. Потоа границата се движи во југоисточен правец, западно од селото Лешница, паралелно и западно од реката, сè до 620 метри н.в., кога границата почнува да се искачува, во западен правец, следејќи го гребенот до патот. Потоа границата го следи патот до кота 895 метри н.в. и по гребен се спушта до Јеловјанска Река, малку се качува по реката и продолжува по непостојан поток кој води над село Печково, преку кота 1186 метри н.в. сè до канал. Оттаму, границата се спушта во јужен правец, по гребен, сè до врвот Грагор, движејќи се западно од село Печково, прави свиок, во источен правец, јужно до самото село, се приклучува кратко на патот, до 900 метри н.в., ја следи изохипсата сè до југоисточниот правец од Грагор, се симнува во јужен правец по суводолица до Вруточка Река, над хидроелектраната и над село Вруток. Ја минува Вруточка Река, продолжува на шумски пат и оди паралелно нагоре по реката, се до 850 метри н.в., по гребен се искачува до 1150 метри н.в. на друг шумски пат, кој оди паралелно со каналот за вода, го следи сè до јужен правец од село Тољане, по што тргнува по гребен, во северозападен и северен правец, сè до 1600 метри н.в., обиколувајќи го Тољане од западна страна. Потоа границата ја следи изохипсата од 1600 метри н.в. во западен правец, сè до локалитетот Сотка, каде по суводолица почнува да се искачува границата во западен правец се до превојот кота 1741 метри н.в., по гребенот, во јужен правец се до врвот Мала Планина, каде е и границата на Националниот парк Маврово.

- (2) Вкупната површина на Националниот парк Шар Планина изнесува **54 215** хектари.
- (3) Надворешните граници на Националниот парк Шар Планина се прикажани на Слика 1, дадена во Прилогот кој е составен дел на овој закон.

III. РЕЖИМ НА ЗАШТИТА

Член 6

(1) Во националниот парк Шар Планина се востановуваат следните зони:

- Зона за строга заштита,
- Зона за активно управување,
- Зона за одржливо користење и
- Заштитен појас.

(2) Зоните од став (1) на овој член се прикажани на Слика 2 дадена во Прилогот од овој закон.

Член 7

(1) Зона за строга заштита претставува дел од Националниот парк Шар Планина со највисок интерес за заштитата, што се карактеризира со изворни, неизменети карактеристики на екосистемите или има сосема мали промени како резултат на традиционални управувачки практики.

(2) Зоната за строга заштита претставува интегрална целина која ги опфаќа највисоките делови на Шар Планина кои се граничат со Република Косово т.е. Националниот парк Шара во Косово. Во оваа зона се наоѓаат:

- најзначајните екосистеми и живеалишта: глацијални езера, тресетишта, високопланински пасишта, алпски камењари, врштини со боровинки, смреки и *Empetrum*, како и горната граница од субалпските шумски екосистеми,

- најзначајните шумски екосистеми кај локалитетот Лешничка Шума и кај горниот тек на река Маздрача,

- значајните предели и најголем дел од значајните видови, особено од васкуларните растенија, дијатомеите, дневните пеперутки, и тн.

(3) Зоната за строга заштита на северната страна во целост го опфаќа локалитетот Љуботен, и заедно со северозападната, западната и југозападната граница е дефинирана со националната граница, сè до локалитетот Мал Црн Камен на југ. На југозападната граница е поставен заштитниот појас надворешен заштитен појас, кој ја дефинира надворешната граница на подрачјето и го ограничува од Националниот парк Маврово. На североисточниот, источниот и југоисточниот дел, зоната за строга заштита речиси целосно е ограничена со границата на зоната за активно управување. На овој дел од границата, започнувајќи од крајниот југ, истата се движи и го опфаќа поголемиот дел од локалитетот Кучи Баба, па продолжува на југ се до внатрешен заштитен појас „Маздрача“ на 1350 метри н.в. и се движи по појасот на запад, па потоа по течението на Маздрача се до 1560 метри н.в.. Продолжува кон североисток и северозапад над шумскиот појас, па по минувањето на р.Тиха Вода, границата продолжува во североисточен правец, низ високопланинските пасишта на 1700-1900 метри н.в., минува под Црно Езеро, па потоа кон север е дефинирана со потокот кај Бриставечки Извори, ги опфаќа локалитетите Црн Камен, Баравица и Скала и Језерит, каде продолжува во западен па во источен правец,

избегнувајќи го Боговињско Езеро, кое е дел од зоната за активно управување. Потоа границата продолжува кон север, опфаќајќи ги локалитетите Мала и Велика Смрека, изоставувајќи го Карабунар кој е во зоната за активно управување, па минува низ локалитетот Казане, па се простира кон североисток, па на запад, сè до Плат, притоа опфаќајќи го локалитетот Казаниште и дел од Церипашина Планина. Потоа се движи по сртот, се до врвот Плат, па кон североисток, повторно по сртот се до 1640 метри н.в. па по дол до 1400 метри н.в., каде границата е дефинирана за да ги опфати позначајните шумски екосистеми во Лешничка Шума. Потоа границата се движи во западен правец, го опфаќа локалитетот Козарица, го изоставува Љиваде Гата, па се движи по изохипсата од 1500 метри н.в. кон југозапад, се до Внатрешен заштитен појас –„Долна Лешница“ (кој е поставен на цевководот на Малата хидроелектрана 84 на Пена), каде се крева на 1550 метри н.в. и се движи паралелно со истиот, сè до Долна Лешница, која делумно е во зоната за строга заштита. Потоа границата продолжува кон север, по патот за Бозовце, сè до Бабасаница, која делумно влегува во зоната за строга заштита, па границата продолжува кон запад, па на север, го опфаќа локалитетот Сорупа, па продолжува во североисточен правец, го изоставува локалитетот Гајрина, кој е во зоната за строга заштита, минува над внатрешен заштитен појас –„Водовод“ за тетовскиот водовод, ги опфаќа локалитетите Стрга, Удон и Ѓеровица, а ги изоставува локалитетите Селишта, Рудина и Рафша, кои се во зоната за активно управување. Потоа границата продолжува на север сè до Гури и Ѓибрес, па на запад над шумскиот појас, опфаќајќи ги локалитетите Штрунга, Гури и Ѓат и делумно Шолањ и Горгојс, а изоставувајќи ги Луги и Кулас и Маљи и Бачељес кои се во зоната за активно управување. Потоа границата продолжува на север, па на исток, повторно над шумскиот појас, опфаќајќи го локалитетот Шеличе, движејќи се на околу 2000 метри н.в., сè до локалитетот Голем камен кој е во зоната за активно управување, опфаќајќи го Кучибег. Потоа продолжува на североисток, опфаќајќи ги локалитетите Голема Раван и Сердарица и изоставувајќи ја Хоџина Ливада, која е во зоната за активно управување. Потоа границата продолжува кон исток, југ и североисток, опфаќајќи го локалитетот Рокопеч, па се спушта до 1850 метри н.в. на југ, па на југоисток и североисток, опфаќајќи го локалитетот Плоч и врвот Врчик, а изоставувајќи ги локалитетите Орловец, Црвен Камен и Брза Вода кои се во зоната за активно управување. Потоа границата се движи над шумскиот појас, кон северозапад, ја минува Лешничка Река, па кон североисток, и повторно кон северозапад, опфаќајќи го локалитетот Кучи Баба, а изоставувајќи ги локалитетите Осој, Струге, Три Воде и Смик кои се во зоната за активно управување. Границата продолжува над шумскиот појас кон исток, минува преку Бистрица и Чаушичка Река до локалитетот Старо Бачило, опфаќајќи ги Чаушица и Чаушичко Бачило, а изоставувајќи го Чам. Потоа се искачува на север до Доброшки Врв, минува крај Кара Бунар и Езерска Река, па продолжува во генерален североисточен правец да се движи на 1900-1950 метри н.в. до Одранска Река, опфаќајќи ги локалитетите Каменица, Ќеримово Бачило, Кучинаглед, и врвот Бајрак, а изоставувајќи ги во зоната за активно управување Краишта, Карпе и Мечкин Шибак. Потоа границата се спушта по одранска Река до 1600 метри н.в., па повторно се качува на север, кон локалитетот Стрге, па продолжува на североисток, ја минува Ливадичка Река, и минува над Вратнички Бачила, опфаќајќи ги Беловишка Планина и Вратничка Ливадица, а изоставувајќи ги Сама Буква и Камче, кои се во зоната за активно управување. Потоа границата продолжува кон север, опфаќајќи ги локалитетите Заного и Градска Ливадица, ја минува Љуботенска Река, и минува над Планинарскиот дом Љуботен, и над локалитетите Жандарски Буки и Ќафа е Кејпит, се до државната граница, на 2050 метри н.в. кај локалитетот Љак и Заногес, источно од Љуботен.

(4) Вкупната површина на зоната за строга заштита на националниот парк Шар Планина изнесува **17 978** хектари или **33,16%** од вкупната површина на паркот.

(5) Во зоната за строга заштита забрането е спроведување на активности со кои се загрозува изворноста на природата и нарушува природната рамнотежа.

(6) Заради одржување на карактеристиките на зоната за строга заштита, Јавната установа национален парк Шар Планина од член 11 од овој закон, е должна да обезбеди постојан мониторинг.

(7) Во зоната за строга заштита дозволени се научно-истражувачки активности доколку тие не се во спротивност со примарните цели на заштита на подрачјето, по претходно добиена дозвола од органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштита на природата во соработка со Јавната установа Национален парк - Шар Планина, согласно Законот за заштита на природата.

Член 8

(1) Зоната за активно управување претставува зона од висок интерес за заштита, во која се потребни управувачки интервенции со цел реставрација, ревитализација или рехабилитација на живеалиштата, екосистемите и другите елементи од пределот.

(2) Во зоната за активно управување се опфатени најголем дел од значајните шумски екосистеми на Шар Планина, во прв ред зачувани букови шуми, шуми со смрча и ела или мешани шуми од зимзелени и листопадни видови, како и костенови шуми и некои рефугијални шумски состоини.

(3) Зоната за активно управување се состои од четири локалитети со следните површини и тоа:

- Зоната за активно управување „Шара“,
- Зоната за активно управување „Кукударка“,
- Зоната за активно управување „Лешница“,
- Зоната за активно управување „Вруток“.

(4) Зоната за активно управување „Шара“ со површина од 22 338 хектари го зафаќа најголемиот дел од зоната за активно управување и се карактеризира со присуство на најзначајните шумски екосистеми (зачувани букови шуми, шуми од смрча, ела, питом костен и рефугијални шуми со *Ostrya* во долините на реките). Оваа зона за активно управување е ограничена со зона за строга заштита на целиот западен дел од границата. На северниот, истата продолжува од локалитетот Љак и Заногес кон исток до кота 1166 метри н.в., заклучно опфаќајќи го локалитетот Гури и Шпум. На југозападната граница, зоната за активно управување ја дефинира надворешната граница, но слично како и за зоната за строга заштита, поставен е заштитен појас кон границата со НП Маврово. Границата завршува со најјужната точка на НП, кај врвот Мала Планина, каде завршува и заштитниот појас, а на целиот останат дел од границата на зоната за активно управување, на неговата југоисточна и источна граница, истиот е ограничен со зоната за одржливо користење. Има неколку мали исклучоци, каде зоната за активно управување има контакт, е ограничена или е пресечена со поставените заштитни појаси. Започнувајќи од крајниот

југ на националниот парк, границата на зоната за активно управување продолжува на север, над шумскиот појас кај локалитетот Сотка, па на исток, над изворите на река Мелца, опфаќајќи го локалитетот Долне Колибе, минува по сртот на локалитетот Острилка, и се спушта по сртот под локалитетот Орлов Камен, се до хидро-системот Шарски Води, по кој продолжува кон запад-северозапад. Се надоврзува на Вруточка Река, која ја следи се до излегувањето над шумскиот појас, кој потоа го следи кон север и исток, со вклучување на локалитетите Јуришко Гробје и Долга Ливада во зоната за активно управување. Понатаму, минува над Стара Корија, го пресекува хидро-системот Шарски Води и внатрешен заштитен појас – „Долна Лешница“ и се спушта до Јеловјанска Река, па во северен правец се качува до под Шарски Води. Продолжува на запад, паралелно со Шарски Води, и под Горно Јеловце, па се движи по Јеловјанска Река, се до крајот на внатрешен заштитен појас „Горно Јеловце“. Потоа продолжува на север и исток и ги опфаќа локалитетите Старо Село и Стани и Балтес, па на север ја следи река Мељац, на исток се движи над шумскиот појас, па на југ и исток го опфаќа локалитетите Силјански Камен и илиница, а ги изоставува Петкови Млаки и Око, кои се во зоната за одржливо користење. Потоа се движи кон север на 1450-1550 метри н.в., минува низ Караманица, па продолжува кон северозапад, низ локалитетите Опал Мургоец и Карпа. Границата продолжува на север, низ локалитетите Џоклеме и Прошовска Корија, минува помеѓу Горна и Долна Локва, изоставени се Црна Камен и Кодра и Маде, кои се во зоната за одржливо користење, а го вклучува Зенкесов Гроб, ги пресекува двата краци на хидро-системот Шарски Води внатрешен заштитен појас „Маздрача“ и река Маздрача, го изоставува локалитетот Матене, а ја сече реката Матене на 1580 метри н.в. Продолжува на исток, над Горни Забељ и Аргачи, па на север над Влаѓе, па на северозапад ја сече река Мазелас на 1700 метри н.в.. Продолжува на североисток, па на северозапад, и ги изоставува Гура е Арушес, Штурница, и Слап кои се во зоната за одржливо користење, а опфатени се Селско Камењане Љак и Џат и Јаворица. Потоа, продолжува на исток преку Слапска Река, го опфаќа урдешарке, минува над Долги Ниви, низ Буновец и над Урошев Камен. Потоа на север ги сече Синичка и Воишанска Река, и локалитетот Црн Камен, па на северозапад минува низ река Бела Вода, локалитетите Драча и Вакуф, па преку уливеричка Река на 1700 метри н.в.. Потоа на север минува меѓу локалитетите Крст и Баре (во зоната за одржливо користење), па ја опфаќа Бобинова Стена, но ги избегнува ски лифтовите и терените на Попова Шапка, со движење на границата кон северозапад се до 2400 метри н.в., па потоа кон исток. Потоа се движи кон североисток и два пати го минува водоводот Тетово (внатрешен заштитен појас „Водовод“) , па на север минува над Слана Бара, ја пресекува Студена Река, а го опфаќа Јелачки Црн Врв, и се спушта до Пена, близу Бродец. Потоа се движи по Пена кон запад, па на југ по река Пржина и Река е Чаркит, сечејќи го внатрешен заштитен појас „Водовод“ . Потоа го изоставува Вардиште, со движење кон север, повторно го сече внатрешниот заштитен појас „Водовод“, минува низ Кафа е Бајрамит и го опфаќа Гури и Шипес, се спушта до Пена, и ја следи кон југозапад. Повторно го минува водоводот, кај Бозовце, па се искачува над Пена, на 1400 метри н.в. кон Козарица, и се враќа назад до Пена преку Љиваде Гата, па ги пресекува внатрешен заштитен појас „Рафша“ и внатрешен заштитен појас – „Долна Лешница“ и минува преку Реката Скакалос. Понатаму границата се движи кон североисток, повторно минувајќи преку Скакалос, и река Прои и Исакут, минува преку водоводот за Тетово кај Селишта, минува низ Рудина и Бозовце, и помеѓу Рафша (зоната за активно управување) и Пробозовце е Епр (зона за одржливо користење). Потоа се движи кон северозапад, по пат над Вешала, па север преку Река Караниколос и на запад, над Мачишта и Кошица, опфаќајќи ги Катц е Епр, Луги и Кулас, Маљи и Бачелес и Шолани и

Горгојс. Потоа границата се движи кон северозапад и ги опфаќа Гури и Епр и Голем камен, а минува над Кодра е Бревит, Горновица и Каракол, минува преку Дојранска Река, над Вејце, во источен правец, па се спушта во југозападен правец, над Вејце, по река Купиница, па по изохипси од 1200 метри н.в.. Потоа во југоисточен и североисточен правец ги опфаќа локалитетите Орловец, и Дупин Камен, минува на исток низ Длг Камен и Краиште, го опфаќа Дрениче, минува низ Папратник и Коштане, над с. Варвара. Потоа се движи на север, над патот за с. Брезно, на исток до р. Бистрица па на северозапад по Бистрица до 985 метри н.в.. Потоа се движин на исток, над Печ, Круша и Решетка, се до Река Поника над Доброште, па на север ја опфаќа Рајкова Тумба, минува низ река Габровица Внатрешен заштитен појас –„Габровница“ и патот кон Внатрешен заштитен појас –„Првце“, минува помеѓу селата Одри и Првце, па продолжува на северозапад по Одранска Река се до 1790 метри н.в.. Потоа се спушта кон југоисток, па се движи кон североисток, над с. Беловиште, низ локалитет Клаѓе, над с. Вратница, се до над Старо Село. Потоа се движи кон запад, опфаќајќи ги Церје и Сенокос, над Присој, па малку на југ, па на север, вклучувајќи го Ортеац преку Пршлика, па на исток преку Шопко, Кукударка и Мала Кукударка, над с. Рогачево, па на север, преку Бели Камен, преку и по река Прои и Шпатит, над локалитетите Ледине и Кодра и Бунарит, сè до Гури и Шпум, на државната граница.

(5) Зоната за активно управување –„Кукударка“ со површина од 8 хектари, се наоѓа на масивот Љуботен, а нејзината граница е дефинирана како појас со широчина од 60-140 метри околу непостојан поток над с. Рогачево, на надморска височина од 1135 – 1405 метри. Оваа зона опфаќа зачувани букови шуми во тесна суводолица на варовничка подлога. Во неа се присутни ендегејски видови, како што е *Winklerites fodori*.

(6) Зоната за активно управување „Лешница“ со површина од 60 хектари во близина на с. Лешница (гостиварско) се простира на површина која се наоѓа на работ на границите на НП Шар Планина, а го двои тенок појас од зоната за одржливо користење, на северната, источната и јужната страна. Оваа зона е наоѓа јужно од с. Лешница, а северната граница се наоѓа паралелно со Лешничка Река, на 35-60 метри од неа. Оваа зона за активно управување се простира на надморска височина од 630 до 900 метри, а на југозападната страна е ограничена со локалитетот Рамниште, кој е дел од зоната за одржливо користење. Во оваа зона се наоѓаат костенови шуми.

(7) Зоната за активно управување –„Вруток“ со површина од 14 хектари е лоцирана над с. Вруток (гостиварско), источно и под врвот Грагор, југоисточно од с. Печково и северно од Вруточка Река. Оваа зона за активно управување се простира на надморска височина од 800-1000 метри. Источната, западната и северозападната граница на оваа зона се во непосредна близина на границата на Национален парк Шар Планина, одвоени со тенок појас од зоната за одржливо користење, додека југозападната и јужната страна на границата се дефинирани со клифовите лоцирани помеѓу врвот Грагор и Вруточка Река.

(3) Зоната за активно управување зафаќа вкупна површина од **22 420** хектари или **41,35 %** од вкупната површина на паркот.

(4) Во зоната за активно управување, Јавната установа – Национален парк Шар Планина може да врши активности на управување кои се однесуваат на манипулирање со живеалишта и со видови.

(5) Во зоната за активно управување дозволено е спроведување на активности кои немаат негативно влијание на примарната цел на заштита на Националниот Шар Планина како екотуризам и традиционално екстензивно земјоделство и активности кои се дозволени согласно Планот за управување со Националниот парк Шар Планина.

Член 9

(1) Зоната за одржливо користење претставува значителен дел од заштитеното подрачје која не поседува високи вредности за заштитата, во која се наоѓаат инфраструктурни објекти, објекти на културното наследство, типови на шумски насади коишто не се карактеристични за подрачјето, како и населени места со околното земјоделско земјиште.

(2) Зоната за одржливо користење опфаќа 2 локалитета со следните површини и тоа:

- Зона за одржливо користење „Шар Планина“ и
- Зона за одржливо користење „Првце“.

(3) Зоната за одржливо користење „Шар Планина“ со површина од **13 616** хектари ги опфаќа најниските делови на Шар Планина, кои се најважни за економскиот развој на подрачјето. **Во неа се опфатени различни типови екосистеми, како што се високопланински пасишта и камењари околу населбата и ски-центарот Попова Шапка, дел од буковите шуми и најголем дел од дабовите шуми, вклучувајќи ги термофилните дабови шуми кои се наоѓаат на најмала надморска височина.**

(4) Зоната за одржливо користење „Првце“ со површина од **61** хектари и претставува посебна површина која го опфаќа селото Првце и околното земјоделско земјиште.

(5) Зоната за одржливо користење опфаќа површина од **13 677** хектари или **25,23%** од вкупната површина на паркот.

(6) Во зоната за одржливо користење дозволени се активностите од зоната за строга заштита од член 7 од овој закон и зоната за активно управување од член 8 од овој закон, како и активности кои се дозволени согласно Планот за управување со Националниот парк Шар Планина.

Член 10

(1) Заштитниот појас е површина чија улога е да ги заштити зоната за строга заштита, зоната за активно управување и зоната за одржливо користење од заканите што потекнуваат надвор од заштитеното подрачје.

(2) Вкупната површина на заштитниот појас на Националниот парк Шар Планина изнесува **140** хектари или **0,26 %** од вкупната површина на паркот.

(3) Во Националниот парк Шар Планина се воспоставува надворешен заштитен појас кон националниот парк Маврово со површина од 16 хектари и се воспоставува кон надворешната граница на националниот парк Шар Планина со националниот парк Маврово, на деловите каде зоната за строга заштита и активно управување ја дефинираат надворешната граница на паркот. Појасот има постојана широчина од 10 метри и од својата западна и југозападна страна ја дефинира надворешната граница на националниот парк Шар Планина, а на источната и североисточната покрива околу 5 километри од

зоната за строга заштита и околу 11 километри од зоната за активно управување. Крајната северозападна точка на надворешниот заштитен појас е лоцирана на државната граница, на надморска височина од 2200 метри, а крајната јужна е лоцирана на врвот Мала Планина, на надморска височина од 1798 метри.

(3) Во рамките на подрачјето на националниот парк Шар Планина се воспоставува внатрешен заштитен појас меѓу зоните чиј режим на заштита и управување меѓусебно се исклучуваат, кој го сочинуваат осум делови и тоа:

- внатрешен заштитен појас „Долна Лешница“,
- внатрешен заштитен појас „Рафша“,
- внатрешен заштитен појас „Горно Јеловце“,
- внатрешен заштитен појас „Маздрача“,
- внатрешен заштитен појас „Водовод“,
- внатрешен заштитен појас „Првце“,
- внатрешен заштитен појас „Габровница“ и
- внатрешен заштитен појас „Бистрица“.

(4) Внатрешен заштитен појас „Долна Лешница“ е со површина од 6 хектари, чија цел е да го ублажи влијанието на зафатот и дел од цевководот на Мала хидроелектрична централа (во понатамошниот текст: МХЕ) 84 на река Пена. Појасот е поставен како 10 метри заштитен појас од линијата на цевководот, со соодветно проширување на локацијата на планираниот зафат.

(5) Внатрешен заштитен појас „Рафша“ со површина од 1 хектар, со цел да го ублажи влијанието на дел од цевководот на МХЕ 84 на реката Пена. Појасот е поставен во широчина од 10 метри од линијата на цевководот.

(6) Внатрешен заштитен појас „Горно Јеловце“ со површина од 31 хектари, со цел да се овозможи непречено управување/одржување на системот Шарски води, во локалитетот Горно Јеловце. Заштитниот појас зафаќа во широчина по 15 метри на двете страни на хидросистемот, но на истиот се направени проширувања на места каде има објекти кои се во близина и се дел од хидросистемот, како и на локации на пристапните патишта.

(7) Внатрешен заштитен појас „Маздрача“ со површина од 42 хектари со цел да го ублажи влијанието на системот Шарски води, на делот кој влегува во зона за активно управување, кај река Маздрача. Заштитниот појас зафаќа по 15 метри во широчина на двете страни на хидросистемот, но на истиот се направени проширувања на места каде има објекти кои се во близина и се дел од хидросистемот, како и на локации на пристапните патишта.

(8) Внатрешен заштитен појас „Водовод“ со површина од 29 хектари се воспоставува по должина на цевководот и каптажата на водоводот за снабдување со питка вода на Тетово, по целата должина на трасата во широчина од 10 метри од левата и десната страна.

(9) Внатрешен заштитен појас „Првце“ со површина од 6 хектари, се воспоставува долж земјениот пат што води кон село Првце, со цел да се овозможи идно асфалтирање на патот, а притоа зоната за активно управување да биде заштитена.

(10) Внатрешен заштитен појас „Габровница“ со површина од 5 хектари, со цел да го ублажи влијанието на зафатот, машинската зграда и цевководот на МХЕ 103 на реката Габровница. Појасот е поставен како 10 метри заштитен појас од линијата на цевководот, со соодветно проширување на локациите на зафатот и машинската зграда, како и со проширување во должина од помалку од 200 метри за пристапниот пат до машинската зграда.

(11) Внатрешен заштитен појас „Бистрица“ со површина од 5 хектари, со цел да го ублажи влијанието на зафатот, машинската зграда и цевководот на МХЕ 97 на реката Бистрица. Појасот е поставен како 10 метри заштитен појас во широчина од линијата на цевководот, со соодветно проширување на локациите на зафатот и машинската зграда.

(12) Јавната установа Националниот парк Шар Планина спроведува активности за непосредна заштита и презема соодветни мерки во заштитниот појас, со цел да се спречат, намалат и ограничат заканите за заштитеното подрачје.

IV. УПРАВУВАЊЕ

Член 11

(1) Со Националниот парк Шар Планина управува Јавната установа Национален парк Шар Планина.

(2) Јавната установа од став (1) од овој член ја основа Владата на Република Северна Македонија согласно Законот за јавни установи и Законот за заштита на природата.

(3) Јавната установа национален парк Шар Планина управува интегрално со целата територија на националниот парк.

(4) Заради интегрално управување со подрачјето на националниот парк, Јавната установа Национален парк Шар Планина склучува спогодби за регулирање на меѓусебните права и обврски со субјектите кои вршат дејности или активности во националниот парк, на кои согласност дава Владата на Република Северна Македонија.

(5) Заради ефикасно управување со подрачјето на националниот парк, Јавната установа Национален парк Шар Планина формира Совет на засегнати страни и Научен Совет, како консултативно тело во согласност со Законот за заштита на природата.

Член 12

(1) Јавната установа Национален парк Шар Планина е должна да управува со националниот парк и на територијата на националниот парк Шар Планина да ја спроведува заштитата на природното наследство преку:

- воспоставување режим на заштита на националниот парк,
- преземање мерки за заштита на утврдените зони во националниот парк,
- изработка и донесување на Планови за управување и Годишни програми за заштита на природата,
- мониторинг на состојбата со природните вредности,

- спречување на штетни активности од физички и правни лица во националниот парк, односно обезбедување максимално поволни услови за заштита и унапредување на природата,
- заштита и зачувување на природните живеалишта од национално и меѓународно значење,
- заштита и зачувување на билошката разновидност од национално и меѓународно значење,
- заштита и зачувување на пределската разновидност,
- заштита и зачувување на специфичните геоморфолошки форми,
- утврдување на компонентите на биолошката и пределската разновидност и идентификација на заканите,
- водење евиденција и документација за природните вредности на националниот парк (изработка на инвентар за живеалишта, диви видови, геодиверзитет и предели),
- одржливо користење на природното богатство во интерес на сегашниот и идниот развој,
- создавање услови за развој на туризмот во согласност со принципот на одржлив развој,
- остварување на културни, научни, образовни и рекреативни цели, кои во исто време ја одржуваат природната состојба на националниот парк,
- поттикнување на научно истражувачката работа преку проучувања и истражувања на природните вредности, кои се од интерес за заштита на паркот,
- издавање на информативен и пропаганден материјал за природните вредности на националниот парк,
- подигање на јавната свест, особено во воспитно-образовниот процес за заштита на националниот парк и вршење на други работи кои придонесуваат за заштита на природните вредности на националниот парк.

V. ЧУВАРСКА СЛУЖБА

Член 13

(1) Непосредната заштита на Националниот парк - Шар Планина ја спроведува чуварска служба, формирана од Јавната установа Национален парк Шар Планина.

(2) Чуварската служба ја сочинуваат чувари во националниот парк.

(3) Чуварската служба особено ги врши работите на набљудување и следење на состојбите со природните вредности на подрачјето на националниот парк, врши надзор над спроведување на дозволените активности во националниот парк, како и други работи кои ќе му ги довери, односно за кои ќе го овласти субјектот кој управува со националниот парк.

VI. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 14

Владата на Република Северна Македонија ја основа Јавната установа Национален парк Шар Планина во рок од три месеци од денот на влегување во сила на овој закон.

Член 15

Јавната установа Национален парк Шар Планина во рок од еден месец од денот на нејзиното основање, на својата веб страница ја објавува картата со надворешни и внатрешни граници (зони) со ГПС координати во Државен координатен систем за Национален парк Шар Планина.

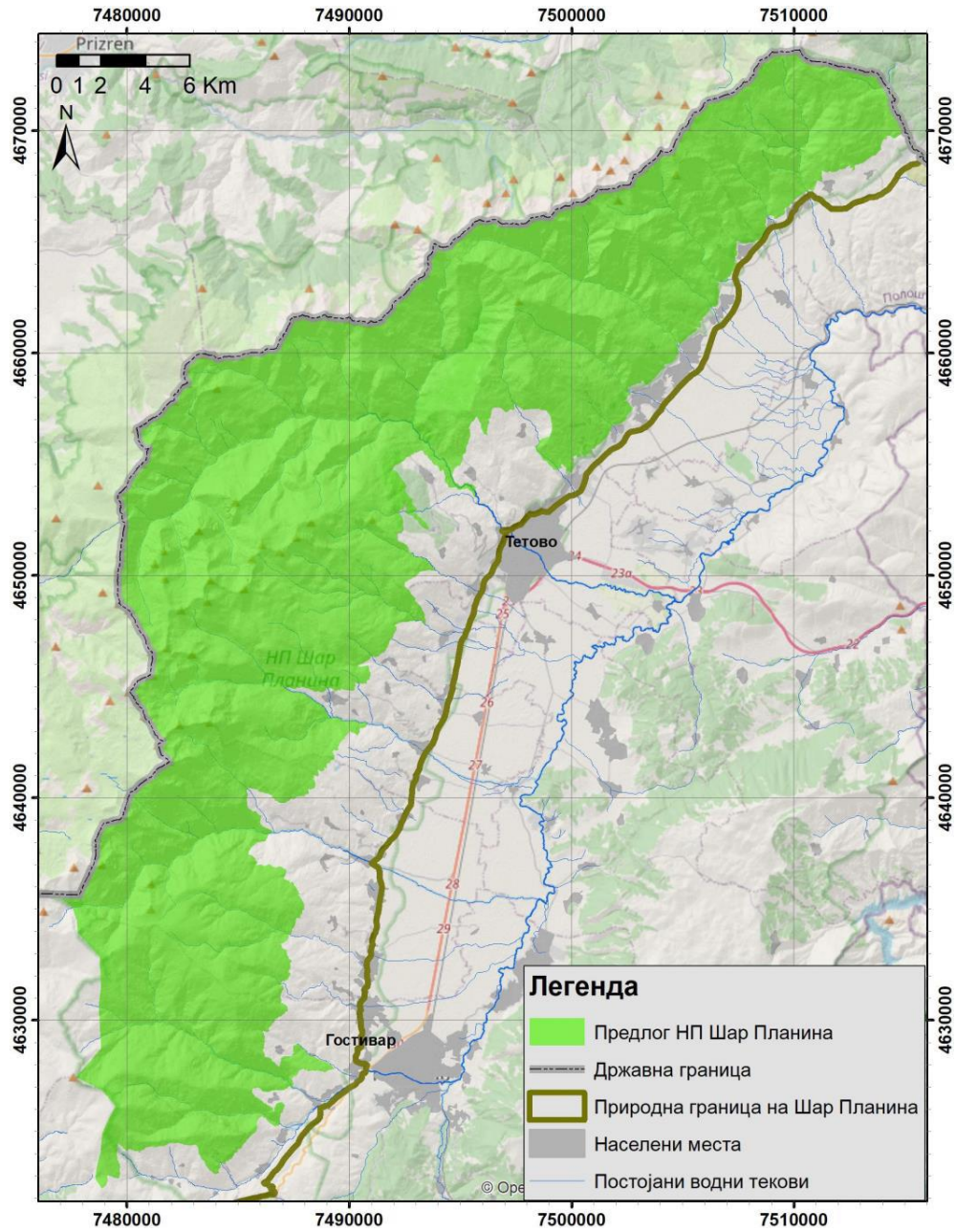
Член 16

- (1) Планот за управување со Национален парк Шар Планина се донесува најдоцна во рок од една години од денот на прогласувањето на заштитено подрачје.
- (2) До донесување на Планот за управување од став (1) од овој член, Јавната установа Национален парк Шар Планина подготвува годишна програма за заштита на природата во рок од три месеци од денот на влегување во сила на овој закон.

Член 17

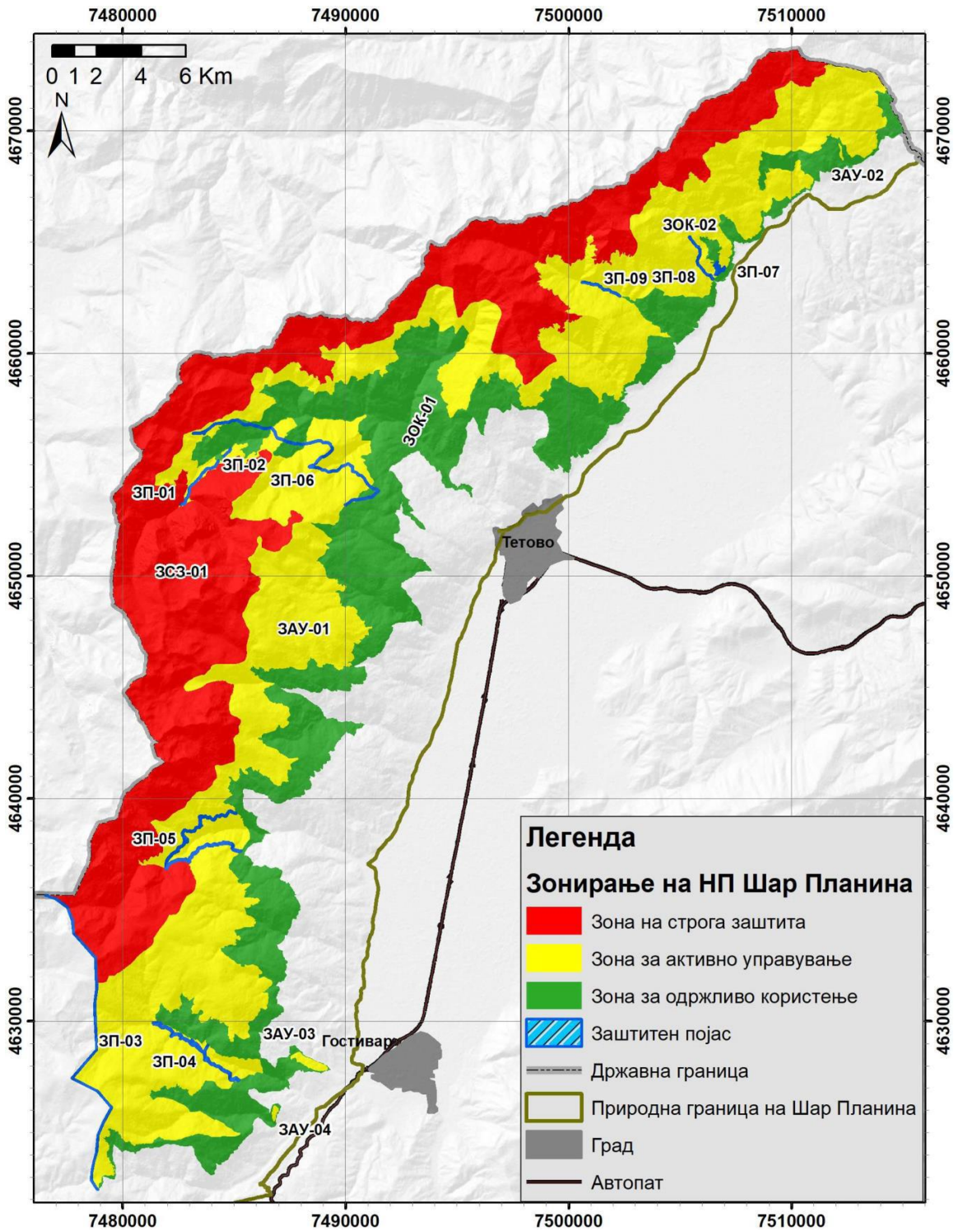
Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во “Службен весник” на Република Северна Македонија.

ПРИЛОГ

Слика 1. Предлог надворешна граница на Национален парк Шар Планина

ПРИЛОГ

Слика 2. Предлог-зонирање на Национален парк Шар Планина

I. ОБРАЗЛОЖЕНИЕ НА ПРЕДЛОГ НА ЗАКОНОТ

Со прогласувањето на дел од Шар Планина за заштитено подрачје во категоријата национален парк ќе се овозможи унапредување на заштитата, зачувувањето и одржливото користење на природните вредности и зголемување на површината на заштитени подрачја на национално ниво (за околу 2,1 %), односно од сегашните 8,9% на 11%. Тоа ќе придонесе кон унапредување на имплементација на Aichi целите од Конвенцијата за биолошка разновидност (CBD) и другите конвенции за заштита на природата (Bern, CITES, Bonn, Ramsar и др.), прогрес во исполнување на целите и акциите од Националната стратегија за заштита на природата со Акционен План (2017-2027) и Националната стратегија за биолошка разновидност со Акциски План за период (2018-2023), прогрес во имплементација на ЕУ директивите за живеалишта и птици, унапредување на прекугранична соработка во областа на заштита на природата со Косово и Албанија, развој на екотуризмот и локалната економија и др.

Заради исклучителните природни вредности делови од Шар Планина се идентификувани како еден од најзначајните подрачја за зачувување на природата на национално, регионално и Европско ниво.

Дел од Шар Планина е вклучен во Националната Емералд мрежа, којашто произлегува од обврските на државата за имплементација на Конвенцијата за заштита на дивниот свет и природните живеалишта во Европа (Бернска Конвенција).

Шар Планина претставува потенцијално идно Натура 2000 подрачје, кое поседува високи природни вредности, но за потврда на истите потребно е да се реализираат повеќегодишни научни истражувања.

Шар Планина на национално ниво е идентификувана како значаен орнитолошки локалитет, значајно растително подрачје и значајно подрачје за пеперутки.

Голем дел од растителните и животинските видови присутни на Шар Планина се заштитени со меѓународни договори за заштита на биодиверзитет и ЕУ директиви за живеалишта и птици.

Во геолошката градба на Шар Планина доминираат палеозојски метаморфни карпи (шкрилци) со слаба отпорност, што влијаело на релјефните карактеристики. На некои места има изданоци и жици на поцврсти метаморфити (кварцити, мермери) кои обично штрчат во релјефот, како што е случајот со подрачјето на Лешница. На повеќе места низ шкрилците има пробиви од поцврсти гранитоидни карпи. Карбонатните карпи се јавуваат на околу 11% од површината на планината и истите се зафатени со слаба карстификација.

Во однос на морфометриските карактеристики, планината се протега на височина помеѓу 470 m (контактот со рамничарскиот дел на Полошката Котлина) и 2747 m (Титов Врв). Планината е карактеристична по тоа што има најголем број врвови над 2000 m во однос на останатите планини во Северна Македонија (повеќе од сите останати заедно). Имено, околу 220 врва се повисоки од 2000 m, од кои 41 врв повисок од 2500 m и 12 врва повисоки од 2600 m.

Во однос на глацијалниот релјеф, треба да се истакне дека на Шар Планина има убедливо најмногу глацијални траги (форми) од сите планини во државата. Со досегашните истражувања се утврдени преку 50 циркови, од кои 8 мегациркови (во кои се јавуваат неколку помали и чија површина е над 10 km), потоа околу 28 валови и валовски долини (дел од нив со глацијални рамења), бројни челни и странични морени, терминални басени, друмлини, моренски псевдовртачи и др.

Денудацискиот релјеф е многу карактеристичен за Шар Планина, а маркантни денудациски форми има во подрачјето на Лешница (со остенци, блокови, прозорци во карпа и др.), потоа на јужните падини на Љуботен (сипари и еден голем остенок), во долината на Боговинска Река, Теаречка Бистрица, Маздрача и др.

Хидролошки карактеристики

Шар Планина како висока и пространа планина се карактеризира со разновидни хидрографски појави како големи број на извори, потоци, реки и глацијални езера кои Шар Планина ја чинат една од најводните планини на Балканскиот Полуостров. Некои од реките се истеки од глацијалните езера. Тие секогаш се богати со вода, со брзи и бистри водотеци- прави алпски реки, на кои надолжните профили им се карактеризираат со големи падови.

Во горните делови реките протекуваат низ долините на некогашните плеистоценски ледници, но и низ клисури и кањони со изразени вертикални страни. Нивните води честопати се струполуваат низ стрмни отсеци со што се создаваат бучни брзаци, слапови и водопади, кои се со неизмерна убавина.

Шар Планина се карактеризира со голем број на извори на целата нејзина територија. Нивниот вкупен број надминува 100 од кои покарактеристични се дваесетина. Нивната географска положба е во следниве речни сливови:

- слив на Дуфска Река (Куленти Камен, Вода на Балаклија, Мелца)
- слив на Врутничка Река (Кресте Ујтит)
- слив на р. Вардар (Вруток, Шепатинце)
- слив на Јеловјанска Река (Студен Извор)
- слив на Боговињска Река (Голема Вода)
- слив на Камењска Река (Белчиште, Јеловјански Извор)
- слив на Уливеричка Река (Вакувски Извор, Уливерички Извор, Чешма Унце)
- слив на река Пена (Драга Вода 1, Драга Вода 2, Нудрединов Камен, Чешма Шипковица)

Најголема река е Пена (36.8 км), потоа Маздрача, Теарачка Бистрица и други. Водното богатство на Шар Планина го надополнуваат и 27 глацијални езера таканаречени "Шарски Очи", од кои најголемо е Боговинско Езеро (66.880 м²). Од другите, позначајни се Караниколичкото Езеро, Црното и Белото Езеро.

Екосистеми

Шар Планина се одликува со висок диверзитет на екосистеми што произлегува од диверзитетот на живеалишта. Се среќаваат различни водни екосистеми (глацијални езера, реки, потоци и мал број акумулации), голем број различни шумски екосистеми, тревести екосистеми (ливади, брдски, планински и алпски пасишта, рабни зелјести екосистеми), карпести екосистеми (карбонатни и силикатни карпи) и различни влажни екосистеми (алкални блата, кисели тресетишта, шумски тресетишта и др.

Живеалишта

На Шар Планина од нешумските растителни заедници (според литературните податоци) и според класификацијата од прилог I на ЕУ Директивата за хабитати се среќаваат: алпски и бореални врштини, оромезиски ацидофилни пасишта, источно медитерански точила, алкални тресетишта, хидрофилни рабни заедници на високи зелјести растенија од низинските и монтаните до алпските појаси, алпски и субалпски варовнички пасишта, силикатни карпести падини со хазмофитска вегетација и силикатни алпски и бореални пасишта

Од влажните живеалишта на Шар Планина се среќаваат: стоечки води, ровршински истечни води, иторална зона на копнени површински водни тела, долински тресетишта, сиромашни

тресетишта и преодни тресетишта, тресетишта богати со бази и варовнички изворишни тресетишта и острици и трстици без површинска вода.

Биолошка разновидност

Заради исклучителното богатство и разнообразие со растителен и животински свет, Шар Планина се вбројува во еден од најголемите и најзначајните европски центри на еколошки и биолошки диверзитет.

Мововите и папратите се преставени со 260 видови, од кои 89 се значајни.

Шар Планина е позната и по богатството на габи. Познати се 518 видови габи, од кои 22 видови се значајни.

Се среќаваат 160 вида лишаи, од кои 61 вид лишаи се значајни.

Флора

Според досегашните истражувања на дијатомејската флора на Шар Планина се јавуваат вкупно 662 видови, од кои 188 се значајни видови.

Флората на васкуларни растенија на Шар Планина се состои од околу 1260 таксони васкуларни растенија и над 260 видови мовови.

Познатиот германски фитогеограф August GRISEBACH од Шар Планина опишал околу 15 нови видови за науката (*Alkanna scardica*, *Cirsium appendiculatum*, *Cirsium candelabrum*, *Dianthus cruentus*, *Lilium albanicum*, *Pedicularis leucodon*, *Potentilla holosericea*, *Saxifraga scardica*, *Scrophularia aestivalis*, *Seseli oligophyllum*, *Sideritis scardica*, *Stachys scardica* и др.), денес со признат таксономски статус, чии класични наоѓалишта (Locus classicus) се наоѓаат на Шар Планина.

Wettstein (1892) опишал околу 20 таксони нови за науката од Шар Планина (Кобилица, Љуботен), од кои повеќето се сметаат за "добри видови", како што се следните: *Alyssum scardicum*, *Asperula doerfleri*, *Dianthus scardicus*, *Draba doerfleri*, *Melampyrum scardicum*, *Pedicularis grisebachii*, *Potentilla doerfleri*, *Sedum flexuosum*, *Silene schmuckeri*, *Thymus albanus*, *Thymus zygififormis*, *Viola latisepala* и други.

Недељко КОШАНИН открил поголем број нови таксони за науката од територијата на Северна Македонија, меѓу кои особено се значајни двата ендемореликтни видови чии Locus classicus се наоѓа на Шар Планина - *Crocus scardicus* и *Narthecium scardicum*.

Посебно треба да се издвојат податоците Josef BORNMÜLLER (1920/21; 1925; 1926; 1928; 1933) кој за време на неговиот претстој во Северна Македонија опишал околу 70 таксони нови за науката откриени на територијата на Северна Македонија, од кои над 25 претставуваат нови видови за науката. Меѓу нив се и следните видови опишани од шарпланинскиот масив: *Solenanthes scardicus*, *Tulipa scardica*, *Verbascum scardicum*, *Viola gostivarensis* и др.

Шумски заедници

На Шар Планина се присутни следните шумски заедници:

Alnetum glutinosae - шуми од црна евла

Populeto-Salicetum albae – крајбрежна шума од врба и топола

Orneto-Ostryetum carpinifoliae – шуми од црн габер

Carpinetum orientalis macedonicum – шуми од бел габер и даб благун

Quercetum confertae-cerris – шума од даб плоскач и цер

Quercetum montanum – шума од даб горун

Castanetum vescae macedonicum – шума од питом костен

Juniperetum communis – вриштина од модра смрека

Querceto-Carpinetum macedonicum – шума од воден габер и даб горун

Fagetum montanum – букова шума

Coryletum avellanae – шибјак од леска

Abieti-Fagetum macedonicum – шума од ела и бука

Ulmeto-Aceretum heldreichii - шума од планински брест и високопланински

Шумските заједници на Шар Планина се распространети во висински вегетациски појаси. Во првите три појаси доминираат растителни заедници на различни видови дабови и се распространети до височина од околу 1100 m.

Најдолниот вегетациски појас е претставен со габерово-благуновите шуми (*Carpinus orientalis* и *Quercus rubescens*), кои зафаќаат мали површини и се доста деградирани. Карактеристичната растителна заедница е *Quercus-Carpinetum orientalis*.

Следниот вегетациски појас е изграден од шумската заедница во која доминира дабот плоскач (*Quercetum frainetto-cerris*).

Третиот вегетациски појас (последен од дабовите појаси) е претставен преку горуновите шуми (*Orno-Quercetum petraeae*).

Во рамките на дабовиот регион сосема одвоен случај претставуваат костеновите шуми (*Castanetum sativae macedonicum*). Овие шуми најмногу се распространети во горуновиот појас, меѓутоа се среќаваат и во плоскачевиот и во благуновиот појас. Главно се среќаваат на тешки глиновити земјишта, а според флористичкиот состав се многу разновидни. Шумите на питомиот костен во Северна Македонија не се екстремно ацидофилни, а се прилично термофилни. Големи површини под костен среќаваме токму на падините на Шар Планина.

Над дабовите појаси се среќаваат два чисти букови појаси: подгорски и горски буков појас. Над нив се среќаваат субалпските шуми во кои може да доминира буката, елата, смрчата, моликата и џуџестиот бор.

Најниската букова шума е подгорската букова шума (*Festuco heterophyllae-Fagetum*). Таа во Северна Македонија е распространета на височина помеѓу 1100 и 1300 m.

Над неа се протега појасот на горските букови шуми каде доминантна растителна заедница е *Calamintho grandiflorae-Fagetum*. Од другите букови шуми, во овој појас се среќава заедницата *Luzulo-Fagetum macedonicum* која се развива на кисели почви (Љуботенска Река и сливот на Кадина Река).

Последниот шумски појас е претставен со субалпските шуми.

Субалпската букова шума (*Fagetum subalpinum scardo-pindicum*) е застапена во појасот помеѓу 1700 и 2100 (2200) м.н.в. Се среќаваме по многу стрмните делови, бидејќи на другите места таа била потиснувана од сточарите. Карактеристично за буката во овој појас е што достигнува височина до околу 15 m.

Сливот на Љуботенска Река е покриен со чиста елова шума (*Fago-Abietetum meridionale*). Моликовата заедница (*Pinetum peucis calcicolum*) се спомнува за подрачјето Козарица, во сливот на Тетовската Река. Една мала површина над Три Води во сливот на Теаречка Река е покриена со џуџестиот борот (*Pinetum mughi macedonicum silicicolum*).

На Шар Планина и Рудока во субалпскиот појас се среќава смрчева шума (*Piceetum subalpinum scardicum*) кои се и единствените смрчеви шуми во Северна Македонија. Поголеми површини се среќаваат на Козарица и Лешница Река во сливот на Пена (Тетовска Река).

Фауна

Шар Планина се вбројува во еден од центрите на распространување на голем број безрбетни и рбетни животни.

Безрбетната фауна на Шар Планина е претставена со голем број таксони: 1 таксон од сплесканите црви - Platyhelminthes; 2 вида валчестите црви - Nematoda; еден вид од коњските влакна - Nematomorpha; од прстенести црви – Annelida има 45 таксони кои припаѓаат на класата Oligochaeta и 1 вид пијавица Hirudinea.

Од мекотелите - Mollusca се регистрирани 56 видови полжави (Gastropoda) и еден таксон од школките Bivalvia;

Валоризацијата на сувоземните полжави (Mollusca, Gastropoda) на Шар Планина покажува присуство на 29 значајни видови. Овде влегуваат шарпланинските локални ендемити (4 видови) - *Carinigera pellucida* Dedov & Neubert, 2002, *Cattania trizona ljubetenensis* (A. J. Wagner, 1914), *Orcula wagneri ljubetenensis* Sturany, 1915 и *Triloba thaumasia talevi* Dedov & Neubert, 2002; македонски ендемит (1 вид) - *Gyalina mirabilis* (Pintér & Riedel, 1973), како и 20 балкански ендемити.

Според Европската црвена листа на загрозуени видови IUCN - *Carinigera pellucida* Dedov & Neubert, 2002 е загрозуен вид (EN) со европско и меѓународно значење,. Исто така, видот *Orcula wagneri* Sturany, 1914 припаѓа на категоријата близу засегнати (NT).

Членконогите се застапени со 9 видови лажни скорпии - Pseudoscorpiones од кои 6 видови се локални ендеми; сенокосците се застапени со 7 ендемични видови, чиј типски локалитет е Шар Планина; пајациите се претставени со 266 видови од кои 2 се локални ендемити; од водните гниди се регистрирани со 14 видови од кои 1 вид е ендемит; раковите (Crustacea) се застапени со 3 видови каланоиди, циклопоиди 6 видови, од Ostracoda се регистрирани 5 видови, од изоподните ракови – Izopoda е регистриран 1 ендемичен вид; од многуногите ракови регистрирани се 36 таксони од кои 21 вид припаѓаат на Diplopoda (4 локални ендемити) и 16 таксони од класата Chilopoda (еднопараноги)

Вкупниот број на досега регистрирани таксони инсекти на Шар Планина изнесува 1847. Од нив едnodневките (Ephemeroptera) се претставени со 36 видови од кои *Baetis melanonyx* е исклучително редок вид.

Вилински коњчиња (Odonata) се претставени со 10 видови од кои видот *Cordulegaster bidentata* Selys, 1843 е еден од видовите чии популации според IUCN Црвената Листа за видови е под закана на глобално ниво.

Пролетниците (Plecoptera) се застапени со 57 видови од кои посебно внимание заслужуваат стеноендемитите *Nemoura zwicky* Sivec, 1980, *Isoperla breviptera* Ikononov, 1980, *Taeniopteryx fusca* Ikononov, 1980 и *Taeniopteryx stankovitchi* Ikononov, 1978.

Богомолки, емпузи и лебарки (Dictyoptera) има 4 видови.

Правокрилци (Orthoptera) се претставени со 54 видови од кои четири видови се заштитени/или се сметаат за загрозуени: *Odontopodisma albanica* Ramme, 1951, оценета како VU во прелиминарната Црвената листа на Република Северна Македонија, *Oropodisma macedonica* Ramme, 1951 и *Psorodonotus macedonicus* Ramme, 1931 се видови оценети како VU и NT, *Paracaloptenus caloptenoides* кој се споменува во Анекс IV од Директивата за живеалишта.

Уволажи (Dermaptera) се претставени со 2 вида, сенојади (Psocoptera) 1 вид, дрвеници (Hemiptera; Heteroptera) се застапени со 193 таксони од кои 1 е локален ендемит. Еднаквокрилците (Homoptera) се претставени со 6 видови црцорци (Cicadidae 3 и Tibicinidae 3) и 4 видови безгласни цикади. Мрежокрилци (Neuroptera) 12 таксони од кои 2 вида се регионални ендемити. Водни молците (Trichoptera) се претставени со 51 таксон од кои видот *Drusus krpachi* Kucinic, Graf & Vitecek, 2015 е македонски ендемит.

Пеперудната фауна на Шар Планина е претставена со 963 таксони. Дневни пеперутки (Rhopalocera) се претставени со 176 видови од кои значајни за валоризација на испитуваното подрачје се 38 видови: *Erynnis marloyi* (Boisduval 1834), *Carcharodus floccifera* (Zeller, 1847), *Carterocephalus palaemon* (Pallas, 1771), *Pyrgus andromedae* (Wallengren, 1853), *Thymelicus acteon* (Rottemburg, 1775), *Parnassius mnemosyne* (Linnaeus, 1758), *Parnassius apollo* (Linnaeus, 1758) ssp. *macedonicus* Bollow, 1931, *Zerynthia (Allancastris) cerisy* (Godart, 1824), *Zerynthia (Zerynthia) polyxena* (Denis & Schiffermuller 1775), *Colias caucasica subsp. Balcanica* Rebel, 1901, *Lycaena dispar* (Haworth, 1802), *Thecla betulae* (Linnaeus, 1758), *Cupido (Everes) decolorata* (Staudinger 1886), *Phengaris (Maculinea) alcon* (Denis & Schiffermüller, 1775), *Phengaris (Maculinea) arion* (Linnaeus, 1758), *Iolana iolas* (Ochsenheimer, 1816), *Pseudophilotes vicrama* (Moore, 1865), *Polyommatus damon* Denis&Schiffermüller, 1775, *Polyommatus (Polyommatus) dorylas* (Denis & Schiffermüller, 1775), *Polyommatus (Polyommatus) eros subsp. eroides* (Frivaldszky, 1835), *Polyommatus ripartii* (Freyer, 1830), *Aricia anteros* (Freyer, 1838), *Plebejus (Plebijides) pylaon* (Fischer von Waldheim, 1832), *Hipparchia (Neohipparchia) statilinus* (Hufnagel, 1766), *Melitaea aurelia* Nickerl, 1850, *Euphydryas maturna* (Linnaeus, 1758), *Euphydryas aurinia* (Rottemburg, 1775), *Coenonympha tullia* (Muller, 1764), *Brenthis ino* (Rottemburg, 1775), *Boloria pales* (Denis & Schiffermüller, 1775), *Boloria graeca* (Staudinger, 1870), *Araschnia levana* (Linnaeus, 1758), *Limenitis populi* (Linnaeus, 1758), *Neptis rivularis* (Scopoli, 1763), *Erebia rhodopensis* Nicholl, 1900, *Erebia pronoe* (Esper, 1780), *Erebia pandrose* (Borkhausen, 1788) и *Erebia (epiphron) roossi* (Knoch, 1783).

Од пеперугите кои се ноќе активни (Nocturna - молци) на Шар Планина се потврдени 787 таксони. Најбројни се претставниците од фамилијата Geometridae 186 таксони, од кои видот *Charissa pentheri* (Rebel, 1904) е балкански ендем, 5 видови за прв пат се регистрирани за Македонија а 33 видови се познати само за Шар Планина. Втори по бројност се Noctuidae со 175 видови; потоа Erebidae со 64 такса; Pyralidae 61 вид; Crambidae 52 видови; Tortricidae 51; Gelechiidae 25 видови; Zygaenidae 21 таксон; Oecophoridae 17; Sesiidae 16; Notodontidae 15; Coleophoridae 13; Sphingidae 12 од кои 2 вида се значајни за валоризација на истражуваното подрачје: *Hyles gallii* (Rottemburg, 1780) и *Agrius convolvuli* (Linnaeus, 1758) кои се нови видови за фауната на самрачниците во Северна Македонија; фамилијата Pterophoridae е застапени со 10 видови; Tineidae 9; Yponomeutidae и Lasiocampidae со 8 видови; Psychidae 6; Drepenidae и Plutellidae со 4 вида; Saturniidae, Nolidae и Cossiidae со по 3 видови; Adelidae, Cosmopterigidae, Elachistidae, Gracillariidae, Scythrididae, Nepticulidae со 2 вида; следниве семејства се претставени со еден вид: Aegyrestidae, Blastobasidae, Carposinidae, Choreutidae, Euteridae, Lecithoceridae, Limacodidae, Opotegeidae и Thyrididae.

Двокрилци (Diptera) на Шар Планина е застапени со 198 видови од кои детални анализи се направени за фамилијата Осолики муви - Syrphidae која е претставена со 78 видови од кои 2 таксона се балкански ендемити; Tipulidae е претставена со 42 видови; Cecidomyiidae 24 видови; Simuliidae 11 видови; Chironomidae 10 видови; Empididae 8 видови; Tabanidae 7 видови; Blephariceridae и Limniidae со по 4 видови; Muscidae 3 видови; Chloropidae и Pedicidae 2 вида; Calliphoridae, Lauxaniidae и Limnobiidae со по 1 вид. Сифонаптери (Siphonaptera) се застапена со 2 вида. Тврдокрилците (Coleoptera) се претставени со 300 таксони од кои 60 видови се со *Locus typicus* Шар Планина.

Од тврдокрилците, фамилијата тркачи (Carabidae) е најдобро истражена претставени со 162 видови од кои 87 значајни видови посебно внимание заслужуваат шарпланинските локални ендемити (10 видови). Покрај нив, на Шар Планина се среќаваат уште и 14 ендемити со пошироко распространување (балкански ендемити). Од видовите со меѓународно значење треба да се издвои *Carabus intricatus* Linnaeus и др.

Во шарпланинските реки регистрирани се 5 видови риби, водоземците се застапени со 10 видови, а влечугите со 17 видови.

Најбогата група кај рбените животни е на птиците, претставена со 124 видови. Посебно се значајни грабливките: златен орел, белоглав мршојадец, египетски мршојадец, сив сокол, сокол ластовичар, јастреб главучар и утковидни птици.

Групата на цицачи е претставена со 49 видови. Посебно значајни се 8 видови: мечка, балкански рис, дива мачка, видра, дива свиња, дивокоза, срна, волк, лисица, куната белка, куните и јазовецот.

Со законот за прогласување на дел од подрачјето на Шар планина за национален парк се врши прогласување на дел од Шар Планина за национален парк.

Во општите одредби од законот се уредува прогласувањето на дел од националниот парк Шар Планина за заштитено подрачје, називот на националниот парк и целта на прогласување на истото за национален парк.

Во Глава 2 се уредуваат границите на распространување на националниот парк Шар Планина чија вкупна површина изнесува 54 215 хектари.

Во Глава 3 се уредува режимот на заштита и зоните кои се воспоставуваат во истиот и тоа: зона за строга заштита, зона за активно управување, зона за одржливо користење и заштитен појас.

Во член 6, 7, 8, 9 и 10 се уредуваат границите простирање на зоните во националниот парк и нивната големина како и се уредуваат генерално активностите кои можат да се вршат.

Во глава 4 во членовите 11, 12 и 13 од законот се уредува управувањето на националниот парк кое се доделува на Јавната установа – национален парк Шар Планина. Исто така се дефинираат и активностите на јавната установа – национален парк Шар Планина и планските документи кои истата треба да ги изработи и усвои заради управување со националниот парк.

Глава 5 го пропишува начинот на непосредна заштита на националниот парк Шар Планина.

Во преодните и завршни одредби се определени роковите во кои треба да се основа Јавната установа Национален парк Шар Планина, донесувањето на планот за управување и програмата за заштита на природата за Шар Планина.

II. МЕЃУСЕБНА ПОВРЗАНОСТ НА РЕШЕНИЈАТА СОДРЖАНИ ВО ПРЕДЛОЖЕНИТЕ ОДРЕДБИ

Предложените решенија од законот се во согласност со Законот за заштита на природата и истите се надополнуваат.

III. ПОСЛЕДИЦИ ШТО ЌЕ ПРОИЗЛЕЗАТ ОД ПРЕДЛОЖЕНИТЕ РЕШЕНИЈА

Предложените решенија во законот нема да произведат директни последици, од причина што се работи за заштита на подрачје со значајни природни вредности.

Се очекуваат индиректни последици во делот на користење на природните ресурси во зоната за активно управување но истите ќе се вршат согласно принципот на одржливо користење на ресурсите.